Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (szósta izba)

z dnia 27 września 2012 r.*

Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Niderlandzki rynek bitumu do nawierzchni drogowych — Decyzja stwierdzająca naruszenie art. 81 WE — Możliwość przypisania zachowania noszącego znamiona naruszenia — Grzywny — Współpraca w toku postępowania administracyjnego — Istotna wartość dodana — Równość traktowania

W sprawie T-347/06

Nynäs Petroleum AB, z siedzibą w Sztokholmie (Szwecja),

Nynas Belgium AB, z siedzibą w Sztokholmie,

reprezentowane przez A. Howard, barrister, M. Deana oraz D. McGowana, solicitors,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez F. Castilla de la Torrego, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez adwokata L. Gyselena,

strona pozwana,

mającej za przedmiot, tytułem żądania głównego, wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2006) 4090 wersja ostateczna z dnia 13 września 2006 r. dotyczącej postępowania na mocy art. 81 [WE] [sprawa COMP/F/38.456 – Asfalt (Niderlandy)] oraz, tytułem żądania ewentualnego, żądanie obniżenia kwoty grzywny nałożonej na skarżące w tej decyzji,

SĄD (szósta izba),

w składzie: M. Jaeger, prezes, N. Wahl i S. Soldevila Fragoso (sprawozdawca), sędziowie,

sekretarz: N. Rosner, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 czerwca 2011 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: angielski.

Wyrok

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

1 Działalność grupy Nynas obejmuje głównie produkcję oraz sprzedaż bitumu i olejów naftenowych. Nynäs Petroleum AB (zwana dalej „Nynäs AB"), spółka dominująca grupy Nynas, położona w Szwecji, prowadziła działalność w zakresie bitumu w Europie kontynentalnej za pośrednictwem spółki belgijskiej Nynas NV/SA (zwanej dalej „Nynas NV"), należącej do niej w 100%, która to spółka produkowała bitum w rafinerii położonej w Antwerpii (Belgia) i sprzedawała jego część w Niderlandach. W dniu 14 lutego 2003 r. działalność polegająca na sprzedaży bitumu Nynas NV w Europie została przeniesiona na Nynas Belgium AB (zwaną dalej „Nynas Belgium"), szwedzką spółkę zależną należącą w 100% do Nynäs AB. W dniu 31 grudnia 2007 r. aktywa Nynas Belgium zostały przeniesione na Nynas NV, lecz Nynas Belgium nadal posiada 99,99% akcji spółki Nynas NV.

2 Pismem z dnia 20 czerwca 2002 r. przedsiębiorstwo British Petroleum (zwane dalej „BP") poinformowało Komisję Wspólnot Europejskich o domniemanym istnieniu porozumienia dotyczącego rynku bitumu do nawierzchni drogowych w Niderlandach i przedstawiło wniosek mający na celu uzyskanie zwolnienia z grzywien na podstawie komunikatu Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3, zwanego dalej „komunikatem w sprawie współpracy z 2002 r.").

3 W dniach 1 i 2 października 2002 r. Komisja przeprowadziła niespodziewane kontrole między innymi w belgijskich pomieszczeniach Nynas NV. W dniu 30 czerwca 2003 r. Komisja wystosowała do wielu spółek, w tym Nynas NV, żądania udzielenia informacji. Jako że Nynas Belgium poinformowała ją, że odkupiła działalność Nynas NV w zakresie bitumu, Komisja skierowała do niej w dniu 23 lipca 2003 r. nowe żądanie udzielenia informacji, na które odpowiedziała ona w dniu 2 października 2003 r. Komisja wysłała nowe żądanie udzielenia informacji w dniu 10 lutego 2004 r., na które Nynäs AB odpowiedziała w dniu 25 marca 2004 r., oraz ostatnie żądanie udzielenia informacji w dniu 5 kwietnia 2004 r., na które Nynas Belgium odpowiedziała tym razem w dniu 22 maja 2004 r. oraz uzupełniająco w dniu 19 października 2004 r.

4 W dniu 18 października 2004 r. Komisja wszczęła postępowanie i wydała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skierowane w dniu 19 października 2004 r. do wielu spółek, w tym skarżących Nynäs AB i Nynas Belgium. W dniu 24 maja 2005 r. skarżące odpowiedziały oddzielnie na to pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.

5 Po przesłuchaniu zainteresowanych spółek w dniach 15 i 16 czerwca 2005 r. skarżące dokonały uściśleń swoich oświadczeń dotyczących ExxonMobil, spółki będącej dostawcą bitumu nieukaranej przez Komisję, które to oświadczenia zostały wykorzystane w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i zakwestionowane przez wielu uczestników przesłuchania. Uściślenia te zostały przekazane wszystkim uczestnikom przesłuchania i wywołały wiele reakcji.

6 W dniu 13 września 2006 r. Komisja wydała decyzję C(2006) 4090 wersja ostateczna dotyczącą postępowania na mocy art. 81 [WE] (sprawa COMP/F/38.456 – Asfalt (Niderlandy)] (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją"), której streszczenie opublikowano w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 28 lipca 2007 r. (Dz.U. L 196, s. 40) i która została notyfikowana skarżącym w dniu 26 września 2006 r.

7 Komisja wskazała w zaskarżonej decyzji, że spółki będące jej adresatami uczestniczyły w jednolitym i ciągłym naruszeniu art. 81 WE, polegającym na wspólnym regularnym ustalaniu w okresach, których dotyczy sprawa, w odniesieniu do sprzedaży i zakupu bitumu do nawierzchni drogowych

w Niderlandach ceny brutto, jednolitej zniżki od ceny brutto dla przedsiębiorstw budowy dróg uczestniczących w kartelu i maksymalnej ograniczonej zniżki od ceny brutto dla innych przedsiębiorstw budowy dróg.

8 Skarżące zostały uznane winnymi tego naruszenia w odniesieniu do okresu od dnia 1 kwietnia 1994 r. do dnia 15 kwietnia 2002 r. i została na nie nałożona solidarnie grzywna w wysokości 13,5 mln EUR.

9 Do celu obliczenia kwoty grzywien Komisja zakwalifikowała naruszenie do bardzo poważnych naruszeń ze względu na jego charakter, nawet jeżeli właściwy rynek geograficzny był ograniczony (motyw 316 zaskarżonej decyzji).

10 W celu uwzględnienia swoistego znaczenia niezgodnego z prawem zachowania każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu i jego rzeczywistego wpływu na konkurencję Komisja dokonała rozróżnienia pomiędzy przedsiębiorstwami, których dotyczy naruszenie, w zależności od ich względnego znaczenia na rynku właściwym określonego na podstawie ich udziałów w rynku i podzieliła je na sześć kategorii.

11 Na podstawie powyższych elementów Komisja przyjęła kwotę wyjściową 7,5 mln EUR dla skarżących (motyw 322 zaskarżonej decyzji).

12 W odniesieniu do czasu trwania naruszenia Komisja uznała, że skarżące popełniły długotrwałe naruszenie, gdyż trwało ono ponad pięć lat, i przyjęła łączny czas trwania wynoszący osiem lat: od dnia 1 kwietnia 1994 r. do dnia 15 kwietnia 2002 r., podwyższając tym samym kwotę wyjściową o 80% (motyw 326 zaskarżonej decyzji). Podstawowa kwota grzywny, określona na podstawie wagi i czasu trwania naruszenia, została zatem ustalona na 13,5 mln EUR dla skarżących (motyw 335 zaskarżonej decyzji).

13 Komisja nie uwzględniła żadnej okoliczności obciążającej wobec skarżących. Ponadto uznała ona, że nie można uwzględnić żadnej okoliczności łagodzącej, gdyż ewentualne istnienie trzeciego szczebla działalności kartelu, z którego przedsiębiorstwo Nynas (zwane dalej „Nynas) zostało wykluczone, nie może zostać wzięte pod uwagę na tej podstawie (motyw 354 zaskarżonej decyzji). Wreszcie instytucja ta odrzuciła wniosek skarżących mający na celu uznanie ich rzeczywistej współpracy, czyli odpowiedzi na żądania udzielenia informacji, przyznania okoliczności faktycznych i wprowadzenia w życie polityki w zakresie karania i prewencji w tym względzie, jako okoliczności łagodzącej (motywy 367–371 zaskarżonej decyzji).

14 Komisja nie zastosowała komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., uznając, że informacje dostarczone przez skarżące nie miały istotnej wartości dodanej (motywy 389–393 zaskarżonej decyzji).

Przebieg postępowania i żądania stron

15 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 4 grudnia 2006 r. skarżące wniosły niniejszą skargę.

16 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (szósta izba) zarządził otwarcie procedury ustnej i w ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu postępowania przed Sądem zadał stronom pytania na piśmie. Strony odpowiedziały na te pytania w wyznaczonym terminie.

17 Na rozprawie w dniu 15 czerwca 2011 r. wysłuchano wystąpień stron oraz ich odpowiedzi na pytania ustne postawione przez Sąd.

18 Jako że jeden z sędziów szóstej izby nie mógł uczestniczyć w dalszym postępowaniu, prezes Sądu wyznaczył siebie, na podstawie art. 32 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem, w celu uzupełnienia składu izby.

19 Postanowieniem z dnia 18 listopada 2011 r. Sąd (szósta izba) w nowym składzie ponownie otworzył procedurę ustną i poinformował strony, iż zostaną one wysłuchane na nowej rozprawie.

20 Pismami odpowiednio z dni 25 i 28 listopada 2011 r. Komisja i skarżące powiadomiły Sąd, że zrzekają się prawa do bycia wysłuchanymi po raz kolejny.

21 W konsekwencji prezes Sądu postanowił zamknąć procedurę ustną.

22 Skarżące wnoszą do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności art. 1 zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja przypisała w nim Nynäs AB solidarną odpowiedzialność za naruszenie;

— stwierdzenie nieważności art. 2 zaskarżonej decyzji w części dotyczącej nałożenia na nie grzywny w wysokości 13,5 mln EUR lub, ewentualnie, obniżenie kwoty tej grzywny w odpowiedni sposób;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

23 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie skarżących kosztami postępowania.

Co do prawa

1. *W przedmiocie żądań mających na celu stwierdzenie nieważności art. 1 zaskarżonej decyzji*

24 Na poparcie swoich żądań mających na celu stwierdzenie nieważności art. 1 zaskarżonej decyzji skarżące podnoszą jeden jedyny zarzut oparty na oczywistych błędach w ocenie i na naruszeniu prawa, jakich miała dopuścić się Komisja, przypisując Nynäs AB odpowiedzialność za zachowanie jej spółki zależnej Nynas NV.

W przedmiocie naruszenia prawa

Argumenty stron

25 Skarżące uważają, że Komisja błędnie zastosowała orzecznictwo dotyczące przypisywania odpowiedzialności spółce dominującej za zachowania jej spółki zależnej (wyrok Trybunału z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-286/98 P Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, Rec. s. I-9925, pkt 27–30) i że spółka dominująca powinna była rzeczywiście mieć czynny udział w zachowaniu noszącym znamiona naruszenia swojej spółki zależnej, aby można jej przypisać odpowiedzialność z tego tytułu.

26 Niemniej w odpowiedzi na pytanie pisemne Sądu dotyczące konsekwencji, jakie należy wyciągnąć z wyroków Trybunału: z dnia 10 września 2009 r. w sprawie C-97/08 P Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-8237 i z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie C-90/09 P General Química i in.

przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1, skarżące zrezygnowały z argumentów pierwszej części ich jedynego zarzutu odnoszących się do wykładni orzecznictwa wynikającego z ww. w pkt 25 wyroku w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, co Sąd przyjął do wiadomości. Podtrzymały one jednak swoje argumenty dotyczące sposobu obalenia domniemania wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na jej spółkę zależną należącą do niej w 100%.

27 Skarżące podkreślają zatem, że domniemanie, zgodnie z którym spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na zachowanie swoich spółek zależnych, może zostać obalone, jeżeli spółka dominująca wykaże, iż jej spółka zależna działała w sposób niezależny. Ich zdaniem Komisja źle zinterpretowała orzecznictwo, wymagając od spółki dominującej, by udowodniła, że nie korzystała z przysługującego jej uprawnienia do wywierania decydującego wpływu na swoją spółkę zależną i że ta spółka zależna podejmowała wszystkie swoje decyzje strategiczne, nie przedstawiając jej ich do aprobaty. Taki dowód jest niemożliwy do przedstawienia w praktyce i jest sprzeczny z zasadą odpowiedzialności osobistej (wyrok Sądu z dnia 13 grudnia 2001 r. w sprawach połączonych T-45/98 i T-47/98 Krupp Thyssen Stainless i Acciai speciali Terni przeciwko Komisji, Rec. s. II-3757, pkt 63).

28 Skarżące uważają bowiem, że spółka dominująca jest zawsze zobowiązana wywierać choćby znikomy wpływ na swoją spółkę zależną. Wyjaśniają, że prawo szwedzkie, mając na uwadze konieczność ochrony akcjonariuszy i osób trzecich, nakłada zatem na spółki dominujące obowiązek spełnienia pewnych warunków kontroli swoich spółek zależnych, takich jak zatwierdzanie transakcji od określonego progu, poszanowanie wewnętrznych obowiązków informacyjnych lub przygotowywanie skonsolidowanych sprawozdań. Wobec tego zdaniem skarżących do Komisji należy dokonanie oceny, czy spółka dominująca wywierała decydujący wpływ na zachowanie spółki zależnej na rynku właściwym, a nie w sposób ogólny i abstrakcyjny.

29 Komisja kwestionuje wszystkie argumenty skarżących.

Ocena Sądu

30 Komisja uznała w zaskarżonej decyzji (motywy 252–264), że choć Nynas NV jest osobą prawną, która uczestniczyła bezpośrednio w kartelu, Nynäs AB, jako spółka dominująca posiadająca ją w 100%, była w stanie wywierać decydujący wpływ na jej politykę handlową w okresie trwania naruszenia.

31 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że prawo konkurencji Unii odnosi się do działalności przedsiębiorstw (wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 59) i że pojęcie przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 81 WE obejmuje jednostki gospodarcze, z których każda ma jednolitą organizację obejmującą elementy osobowe, materialne i niematerialne, służącą do trwałego dążenia do osiągnięcia określonego celu gospodarczego i mogącą uczestniczyć w popełnieniu naruszenia opisanego w tym postanowieniu (zob. wyrok Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-9/99 HFB i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1487, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo). Pojęcie przedsiębiorstwa rozpatrywane w tym kontekście winno być rozumiane jako oznaczające jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia owa jednostka gospodarcza składa się z wielu osób fizycznych lub prawnych (wyrok Trybunału z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie C-217/05 Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Zb.Orz. s. I-11987, pkt 40).

32 Antykonkurencyjne zachowanie przedsiębiorstwa można przypisać innemu przedsiębiorstwu wtedy, gdy nie określało ono w sposób autonomiczny swojego zachowania na rynku, ale stosowało zasadniczo wytyczne wydane przez to inne przedsiębiorstwo z uwagi w szczególności na istniejące między nimi powiązania natury ekonomicznej i prawnej (wyroki Trybunału: z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-294/98 P Metsä-Serla i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-10065, pkt 27; z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk

Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 117; ww. w pkt 26 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 58). A zatem zachowanie spółki zależnej można przypisać spółce dominującej, w przypadku gdy spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny swojego zachowania na rynku, lecz stosuje zasadniczo instrukcje wydawane jej przez spółkę dominującą, gdyż te dwa przedsiębiorstwa stanowią jednostkę gospodarczą (wyrok Trybunału z dnia 14 lipca 1972 r. w sprawie 48/69 Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, Rec. s. 619, pkt 133, 134).

33 A zatem to nie stosunek podżegania do naruszenia istniejący między spółką dominującą a zależną ani tym bardziej udział tej pierwszej w tym naruszeniu, lecz fakt, że stanowią one jedno przedsiębiorstwo w przedstawionym powyżej rozumieniu, upoważnia Komisję do skierowania decyzji nakładającej grzywny do spółki dominującej danej grupy spółek. Należy bowiem przypomnieć, że prawo konkurencji Unii uznaje, że różne spółki należące do tej samej grupy stanowią jednostkę gospodarczą, a zatem przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE i 82 WE, jeżeli dane spółki nie określają w sposób autonomiczny swojego zachowania na rynku (wyrok Sądu z dnia 30 września 2003 r. w sprawie T-203/01 Michelin przeciwko Komisji, Rec. s. II-4071, pkt 290).

34 W szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału swej spółki zależnej będącej autorem zachowania noszącego znamiona naruszenia, po pierwsze, ta spółka dominująca może wywierać decydujący wpływ na zachowanie tej spółki zależnej, a po drugie, istnieje wzruszalne domniemanie, że wspomniana spółka dominująca rzeczywiście wywiera taki wpływ (zob. ww. w pkt 26 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 60 i przytoczone tam orzecznictwo).

35 W takich okolicznościach wystarczy, że Komisja wykaże, iż cały kapitał spółki zależnej znajduje się w posiadaniu jej spółki dominującej, aby przyjąć domniemanie, że ta ostatnia wywiera decydujący wpływ na politykę handlową tej spółki zależnej. Komisja będzie zatem mogła uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na jej spółkę zależną, chyba że ta spółka dominująca, na której spoczywa ciężar obalenia owego domniemania, przedstawi wystarczające dowody mogące wykazać, że jej spółka zależna zachowuje się w sposób autonomiczny na rynku (ww. w pkt 25 wyrok w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, pkt 29; ww. w pkt 26 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 61).

36 Skarżące uważają, że przyjęta przez Komisję wykładnia domniemania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu przez spółkę dominującą na jej spółkę zależną posiadaną w 100% sprawia, że jego obalenie jest niemożliwe.

37 Tymczasem z orzecznictwa Trybunału wynika, iż aby obalić domniemanie, że spółka dominująca posiadająca 100% kapitału zakładowego swojej spółki zależnej rzeczywiście wywiera na nią decydujący wpływ, owa spółka dominująca musi przedstawić Komisji, a następnie ewentualnie sądowi Unii do oceny wszystkie okoliczności dotyczące powiązań organizacyjnych, ekonomicznych i prawnych pomiędzy jej spółką zależną a nią samą, które mogą świadczyć o tym, że nie stanowią one jednej jednostki gospodarczej i które mogą się różnić w zależności od przypadku, w związku z czym nie mogą być one przedmiotem wyczerpującego wyliczenia (ww. w pkt 26 wyroki: w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 65; w sprawie General Química i in. przeciwko Komisji, pkt 51, 52). Wbrew temu, co utrzymują skarżące, chodzi tu zatem o wzruszalne domniemanie, którego obalenie należy do nich.

38 Skarżące uważają ponadto, że obowiązki, które ciążą na spółce dominującej zgodnie z prawem krajowym, powodują, iż obalenie domniemania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu na spółkę zależną jest niemożliwe. Należy jednak przypomnieć, że spółka nie może powoływać się na uregulowanie krajowe, aby uchylić się od przepisów Unii, gdyż pojęcia prawne używane w prawie Unii muszą być co do zasady interpretowane i stosowane w sposób jednolity w całej Unii (wyrok Trybunału z dnia 1 lutego 1972 r. w sprawie 49/71 Hagen, Rec. s. 23, pkt 6). W każdym razie w świetle wszystkich zasad przypomnianych powyżej dotyczących istnienia takiego domniemania i kryteriów umożliwiających jego obalenie okazuje się, że okoliczności dotyczące obowiązków nałożonych na

spółki dominujące w prawie szwedzkim wobec ich spółek zależnych, służących ustanowieniu ścisłej kontroli nad tymi ostatnimi z uwagi na konieczność ochrony akcjonariuszy i osób trzecich, wzmacniają domniemanie zastosowane przez Komisję wobec Nynäs AB w odniesieniu do kontroli sprawowanej przez nią nad jej spółką zależną Nynas NV.

39 Wreszcie skarżące uważają, że przyjęta przez Komisję wykładnia domniemania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu przez spółkę dominującą na jej spółkę zależną posiadaną w 100% jest sprzeczna z zasadą odpowiedzialności osobistej. Skarżące odwołują się do orzecznictwa wynikającego z ww. w pkt 27 wyroku w sprawach połączonych Krupp Thyssen Stainless i Acciai speciali Terni przeciwko Komisji, zgodnie z którym osoba fizyczna lub prawna może zostać ukarana jedynie za czyny, które są jej osobiście zarzucane. Stoją one na stanowisku, że zgodnie z tą zasadą Komisja nie może wymagać od spółki dominującej, by udowodniła, że nie korzystała z przysługującego jej uprawnienia do wywierania decydującego wpływu na swoją spółkę zależną i że ta spółka zależna podejmowała wszystkie swoje decyzje strategiczne, nie przedstawiając jej ich do aprobaty, aby nie przypisać jej odpowiedzialności za noszące znamiona naruszenia zachowanie jej spółki zależnej.

40 Niemniej zgodnie z orzecznictwem okoliczność, że spółka dominująca grupy, która wywiera decydujący wpływ na swoje spółki zależne, może zostać uznana za solidarnie odpowiedzialną za naruszenia prawa konkurencji popełnione przez te ostatnie, nie stanowi wcale wyjątku od zasady odpowiedzialności osobistej, lecz, wręcz przeciwnie, jest wyrazem tej zasady, ponieważ spółka dominująca i spółki zależne podlegające jej decydującemu wpływowi tworzą wspólnie jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu prawa konkurencji Unii, przedsiębiorstwo, za które są one odpowiedzialne, i jeżeli umyślnie lub wskutek niedbalstwa to przedsiębiorstwo naruszy reguły konkurencji, to spowoduje ono powstanie odpowiedzialności osobistej i solidarnej wszystkich osób prawnych wchodzących w skład struktury grupy (zob. ww. w pkt 26 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 77 i przytoczone tam orzecznictwo). A zatem zasada odpowiedzialności osobistej jest uznana w orzecznictwie (wyroki Trybunału: z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-49/92 P Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, Rec. s. I-4125, pkt 145; z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-279/98 P Cascades przeciwko Komisji, Rec. s. I-9693, pkt 78; z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie C-280/06 ETI i in., Zb.Orz. s. I-10893, pkt 39), lecz stosuje się do przedsiębiorstw, a nie do spółek. Omawiane tu zarzut szczegółowy należy zatem także oddalić.

41 Z całości powyższych rozważań wynika, że Komisja nie naruszyła prawa, przypisując Nynäs AB odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną Nynas NV.

W przedmiocie oczywistych błędów w ocenie popełnionych w niniejszym przypadku przy przypisywaniu odpowiedzialności Nynäs AB

Argumenty stron

42 W pierwszej kolejności – zdaniem skarżących – Komisja popełniła oczywisty błąd w ocenie, ignorując znaczną autonomię handlową, z jakiej korzystały spółki zależne w ramach swojej grupy. Ich schemat organizacyjny pokazuje, że operacje handlowe i wytyczne strategiczne działu „Bitum" w Niderlandach leżały w gestii Nynas NV i że jej spółki siostrzane prowadzące działalność w zakresie bitumu w Europie przekazały jej ważne decyzje polityczne i operacyjne. Spółka dominująca była tylko odpowiedzialna za zatwierdzanie niektórych wyjątkowych operacji, nie naruszając przy tym autonomii Nynas NV.

43 W drugiej kolejności skarżące twierdzą, że Komisja oceniła w sposób oczywiście błędny zachowanie Nynäs AB i jej spółki zależnej Nynas NV na rynku właściwym. Komisja zignorowała zatem z jednej strony, że rola Nynas NV była wyłącznie ograniczona do negocjowania umów i nominowania personelu na rynku bitumu w Niderlandach, a z drugiej strony, że funkcja Nynäs AB ograniczała się wyraźnie do kwestii zarządzania strategicznego, globalnego ryzyka i koordynacji grupy i że nie miała

ona żadnej roli na rynku właściwym. Komisja przypisała zatem w sposób oczywiście błędny decydującą rolę Nynäs AB z uwagi na ustalanie celów i strategii na tym rynku, mimo że progi, od których była ona zobowiązana interweniować w decyzje Nynas NV, były bardzo wysokie, a transakcje, które musiały być zatwierdzane przez nią, pozostawały wyjątkami. Komisja nie przedstawiła zresztą żadnego dowodu umożliwiającego ocenę roli Nynäs AB w antykonkurencyjnym zachowaniu Nynas NV, o którym mowa.

44 W trzeciej kolejności okoliczności, na których oparła się Komisja w celu uznania, że Nynäs AB rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na Nynas NV, są bardzo formalistyczne. I tak przypisała ona zbyt duże znaczenie takim okolicznościom jak istnienie mechanizmów informacyjnych (reporting) między Nynas NV a Nynäs AB i skonsolidowanych sprawozdań czy udział członków zarządu Nynas NV w dyrekcji wykonawczej Nynäs AB. Ponadto nie uwzględniła ona okoliczności, że funkcje „chief business executive" (zwanego dalej „CBE") działu „Bitum" Nynas NV ograniczały się do przekazywania informacji i do analizy wyników finansowych dla komitetu wykonawczego Nynäs AB.

45 Komisja odpiera wszystkie argumenty skarżących.

Ocena Sądu

46 Aby ustosunkować się do zarzutów szczegółowych opartych na oczywistych błędach w ocenie popełnionych przez Komisję w ramach przypisania Nynäs AB odpowiedzialności za naruszenie dokonane przez Nynas NV, należy ustalić, czy skarżące przedstawiły dowody umożliwiające obalenie domniemania, że Nynäs AB wywierała decydujący wpływ na Nynas NV.

47 W motywach 252–264 zaskarżonej decyzji Komisja wywodzi, że mogła zastosować domniemanie rzeczywistego wywierania przez Nynäs AB decydującego wpływu na Nynas NV w okresie od dnia 1 kwietnia 1994 r. do dnia 15 kwietnia 2002 r. z powodu struktury udziałowej (100% udziałów w posiadaniu tej pierwszej) istniejącej między tymi spółkami. Następnie instytucja ta uznała, że wiele okoliczności dotyczących struktury hierarchicznej grupy wzmacnia pomocniczo to domniemanie. I tak przede wszystkim choć Nynas NV pełni funkcję europejskiej siedziby w obrębie grupy w odniesieniu do działalności w zakresie bitumu, to nie jest ona jednak upoważniona do podejmowania pewnych decyzji powyżej określonego progu bez przedstawienia ich Nynäs AB do aprobaty (wydatki inwestycyjne, negocjowanie i zawieranie umów, udzielanie kredytów klientom i usuwanie instalacji). Ponadto spółka dominująca za pośrednictwem swojego komitetu wykonawczego jest odpowiedzialna za ustalanie celów, strategii i globalnych wytycznych grupy, jak również za decyzje na wysokim szczeblu dotyczące budżetu grupy, swoich dużych projektów i koordynacji funkcjonalnej. Co więcej, spółka dominująca jest zorganizowana w sposób wertykalny, gdyż deleguje ona swoje uprawnienia na swoje spółki zależne za pośrednictwem komitetów. Wreszcie dwóch z trzech członków zarządu Nynas NV należy do Nynäs AB, w obrębie której zajmują oni funkcje dyrektora generalnego i „chief refining officer", zaś trzeci członek zarządu Nynas NV jest jej dyrektorem generalnym, który zasiada także w zarządzie Nynäs AB.

– W przedmiocie autonomii polityki handlowej Nynas NV

48 Jak przypomniano w pkt 37 powyżej, choć zgodnie z orzecznictwem ocena wpływu spółki dominującej na jej spółkę zależną nie ogranicza się do badania polityki handlowej stricto sensu, to sąd Unii zachowuje jednak możliwość uwzględnienia okoliczności dotyczących polityki handlowej w celu dokonania oceny, czy dwie spółki tworzą jedną jednostkę gospodarczą.

49 W szczególności z „organisation book" grupy Nynas wynika, że struktura tej grupy jest bardzo zintegrowana i zhierarchizowana. Grupa jest zorganizowana według działalności i podzielona na trzy działy, z których każdy jest kierowany przez CBE. Nynas NV stanowi zatem dział odpowiedzialny za codzienne zarządzanie operacyjne i handlowe wszystkich spółek zależnych wchodzących w skład działu „Bitum".

50 Globalną koordynację działów zapewnia prezes Nynäs AB, podczas gdy codzienna koordynacja wszystkich spółek zależnych leży w gestii komitetów wyspecjalizowanych według funkcji („corporate functional managers” i „coordinators”), w szczególności w zakresie handlowym, które to komitety działają na szczeblu grupy. Komitety te, z których większość zależy bezpośrednio od spółki dominującej, choć niektóre są ulokowane bezpośrednio w spółkach zależnych, są zobowiązane przekazywać wszystkie informacje bezpośrednio prezesowi i wiceprezesowi spółki dominującej. CBE każdego działu są stałymi członkami komitetu wykonawczego spółki dominującej Nynäs AB, w którego skład wchodzą ponadto prezes i wiceprezes Nynäs AB. Ten komitet wykonawczy jest odpowiedzialny za definiowanie co miesiąc celów, strategii, wytycznych i decyzji budżetowych na wysokim szczeblu grupy, swoich dużych projektów i swojej koordynacji funkcjonalnej.

51 Wprawdzie skarżące utrzymują, że CBE przekazują spółce dominującej jedynie analizę miesięczną ich wyników finansowych, nie informując jej o bieżących decyzjach dotyczących zakupów i sprzedaży, jednak badanie organizacji grupy pokazuje, że spółka dominująca jest włączona w ścisły i systematyczny sposób w działalność swoich spółek zależnych za pośrednictwem komitetu wykonawczego i wyspecjalizowanych komitetów. Skarżące nie przedstawiły zresztą żadnego dowodu umożliwiającego ustalić, że Nynäs AB nie czyniła użytku z przysługującego jej uprawnienia do wywierania decydującego wpływu na Nynas NV. Ponadto okoliczność, że Nynas NV prowadziła względnie autonomiczną politykę handlową poniżej określonego progu, nie pozwala sama w sobie podważyć stwierdzenia, że jako akcjonariusz posiadający 100% kapitału i z uwagi na socjalną strukturę grupy Nynäs AB rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na Nynas NV.

52 Skarżące uważają ponadto, iż okoliczność, że Nynas NV była odpowiedzialna za codzienne zarządzanie operacyjne i handlowe wszystkich spółek zależnych wchodzących w skład działu „Bitum”, jako że delegowały jej one swoje uprawnienia do wydawania fundamentalnych decyzji politycznych i operacyjnych na podstawie „management service agreement”, pozwala ustalić, że jej funkcje wykraczały poza zwyczajowe funkcje spółki zależnej i że przysługiwała jej zatem bardzo rozległa autonomia. Niemniej sąd Unii stoi na stanowisku, że w przypadku gdy spółka nadzoruje spółkę siostrzaną biorącą udział w zachowaniu noszącym znamiona naruszenia, Komisja może domniemywać, że to wspólna spółka dominująca powierzyła owe uprawnienia nadzorcze tej spółce siostrzanej (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-43/02 Jungbunzlauer przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3435, pkt 129). Tym samym okoliczność, że Nynas NV sprawowała pewną kontrolę nad innymi spółkami grupy w sektorze bitumu, choć te ostatnie nie były jej własnymi spółkami zależnymi, stanowi dodatkową wskazówkę co do istnienia więzi hierarchicznych między Nynäs AB a Nynas NV, gdyż kontrola sprawowana przez tę ostatnią nad jej spółkami siostrzanymi mogła jej zostać powierzona jedynie przez spółkę dominującą.

– W przedmiocie zachowania spółki dominującej na rynku właściwym i jej roli w naruszeniu

53 Skarżące uważają, że Komisja powinna była oprzeć się na okolicznościach umożliwiających ocenę roli spółki dominującej w omawianym antykonkurencyjnym zachowaniu, aby uznać, że mogła ona być odpowiedzialna za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną. Tymczasem, jak przypomniano w pkt 33 powyżej, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem kontrola sprawowana przez spółkę dominującą nad jej spółką zależną nie musi mieć koniecznie związku z zachowaniem noszącym znamiona naruszenia (ww. w pkt 26 wyroki: w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 59; w sprawie General Química i in. przeciwko Komisji, pkt 38, 102, 103). Ponadto należy przypomnieć, że Komisja nie była zobowiązana przedstawić dodatkowych dowodów poza tym, że Nynäs AB posiadała całość kapitału swojej spółki zależnej, aby przyjąć domniemanie, iż wywierała ona decydujący wpływ na politykę handlową tej spółki zależnej. Nie trzeba zatem koniecznie badać, czy Nynäs AB rzeczywiście wywierała wpływ na noszące znamiona naruszenia zachowanie Nynas NV.

– W przedmiocie uwzględnienia zbyt formalistycznych okoliczności

54 Skarżące utrzymują, że Komisja przypisała zbyt duże znaczenie takim okolicznościom jak istnienie mechanizmów informacyjnych (reporting) między Nynas NV a Nynäs AB i skonsolidowanych sprawozdań czy udział członków zarządu Nynas NV w dyrekcji wykonawczej Nynäs AB.

55 Jak przypomniano w pkt 37 powyżej, orzecznictwo uważa jednak, że podczas dokonywania oceny istnienia jednej jednostki gospodarczej między spółką dominującą a jej spółką zależną sąd Unii musi uwzględnić wszystkie okoliczności przedstawione mu przez strony, dotyczące powiązań organizacyjnych, ekonomicznych i prawnych pomiędzy dwiema spółkami, których charakter i znaczenie mogą się różnić w zależności od szczególnych cech każdego konkretnego przypadku (ww. w pkt 26 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 65). O ile niektóre okoliczności, takie jak konsolidacja sprawozdań na szczeblu grupy, są pozbawione znaczenia (ww. w pkt 26 wyrok w sprawie General Química i in. przeciwko Komisji, pkt 108), o tyle inne okoliczności, które same w sobie nie mogłyby pozwolić ustalić istnienia jednej jednostki gospodarczej, mogą jednak stanowić jako całość zbiór wystarczających spójnych wskazówek.

56 Należy zatem uwzględnić okoliczności, które pozwalają stwierdzić istnienie silnych powiązań hierarchicznych między dwiema spółkami, takie jak w niniejszym przypadku mechanizmy informacyjne między spółką zależną a spółką dominującą i krzyżowa obecność członków zajmujących kierownicze stanowiska w jednej spółce w organach decyzyjnych drugiej spółki. Ponadto okoliczność, że w zaskarżonej decyzji Komisja błędnie wspomniała o obecności CBE Nynas NV w zarządzie Nynäs AB, podczas gdy ta osoba zasiadała w komitecie wykonawczym Nynäs AB, nie ma wpływu na zgodność z prawem zaskarżonej decyzji, ponieważ z akt sprawy wynika, że komitet wykonawczy Nynäs AB odgrywa fundamentalną rolę w decyzjach na wysokim szczeblu grupy (zob. pkt 50 powyżej).

57 Z całości powyższych rozważań wynika, że okoliczności przedstawione przez skarżące nie pozwalają obalić domniemania, że Nynäs AB, posiadająca 100% kapitału Nynas NV, rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na politykę Nynas NV. Należy zatem wyciągnąć wniosek, że Nynäs AB stanowi z Nynas NV jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE, bez potrzeby sprawdzania, czy Nynäs AB wywierała wpływ na omawiane zachowanie. Wobec tego należy oddalić zarzut pierwszy w całości.

58 Z całości powyższych rozważań wynika, że należy oddalić wysunięte w skardze żądania mające na celu stwierdzenie nieważności art. 1 zaskarżonej decyzji.

2. *W przedmiocie żądań mających na celu stwierdzenie nieważności art. 2 zaskarżonej decyzji*

59 Skarżące podnoszą dwa zarzuty na poparcie swoich żądań mających na celu stwierdzenie nieważności art. 2 zaskarżonej decyzji. Zarzut pierwszy jest oparty na oczywistych błędach w ocenie, naruszeniach prawa i naruszeniu zasady równości, jakich miała dopuścić się Komisja w ramach stosowania postanowień części B komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. Zarzut drugi ma na celu wykazanie, że Komisja powinna była uwzględnić ich rzeczywistą współpracę poza postanowieniami komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. zgodnie z pkt 3 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 [EWWiS] (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwanych dalej „wytycznymi").

W przedmiocie odmowy przyznania obniżki na podstawie postanowień części B komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.

60 Zgodnie z pkt 20 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. „[p]rzedsiębiorstwa, które nie spełniają warunków [zwolnienia z grzywny] określonych w sekcji [części] A, mogą [jednak] kwalifikować się do skorzystania ze zmniejszenia wszelkich grzywien, które w innym przypadku zostałyby [na nie] nałożone". Punkt 21 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. stanowi, że „[w] celu

zakwalifikowania się do zmniejszenia grzywien przedsiębiorstwo musi dostarczyć Komisji takie dowody domniemanego naruszenia, które przyczyniają się do zwiększenia wartości dowodów już będących w posiadaniu Komisji oraz musi wycofać się z udziału w domniemanym naruszeniu najpóźniej z chwilą składania dowodów". Ponadto w pkt 22 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. Komisja wskazała, że „[p]ojęcie »zwiększenia wartości« [»wartości dodanej«] odnosi się do zakresu, w którym dostarczone dowody zwiększają, poprzez swój charakter lub poziom szczegółowości, możliwość udowodnienia przez Komisję danego stanu faktycznego" i że »[p]rzy tej ocenie Komisja zasadniczo uzna pisemne dowody pochodzące z okresu, do którego odnosi się stan faktyczny, za mające większą wartość niż dowody ustalone [sporządzone] później" oraz że „[p]odobnie dowody bezpośrednio odnoszące się do danego stanu faktycznego zasadniczo zostaną uznane za posiadające większą wartość niż dowody odnoszące się tylko pośrednio".

61 Komisja wskazała w zaskarżonej decyzji, że Nynas, nie przedstawiając formalnego wniosku o obniżenie jej grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., dostarczyła szczegółowe informacje w swojej odpowiedzi z dnia 2 października 2003 r. na jej żądanie udzielenia informacji. Informacje te obejmowały między innymi liczący dziewięć stron szczegółowy opis systemu spotkań kartelu, o który nie była ona proszona, a zatem miały one wartość dodaną. Niemniej Komisja uznała, że te dowody nie wzmocniły jej zdolności do udowodnienia okoliczności faktycznych, ponieważ w tym momencie dysponowała już dokumentami zajętymi podczas kontroli, wnioskami BP i Kuwait Petroleum o złagodzenie sankcji oraz niektórymi odpowiedziami na swoją pierwszą serię żądań udzielenia informacji wysłaną w dniu 30 czerwca 2003 r. Ponadto owe dowody nie umożliwiłyby jej ustalenia nowych istotnych cech kartelu, zwłaszcza z powodu przeformułowania przez Nynas niektórych oświadczeń dotyczących ExxonMobil. Komisja uznała zatem, że z tego względu, iż Nynas nie przedstawiła informacji mających istotną wartość dodaną, nie mogła ona przyznać jej obniżki grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. (motywy 389–393 zaskarżonej decyzji).

62 Z orzecznictwa wynika, że Komisji przysługuje pewien zakres uznania w omawianej dziedzinie i że kontrola sądu jest ograniczona do kontroli oczywistego błędu w ocenie. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem współpraca w dochodzeniu, która nie wykracza poza to, co wynika z obowiązków ciążących na przedsiębiorstwach na podstawie art. 18 ust. 3 i 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1), nie uzasadnia obniżenia grzywny (wyroki Sądu: z dnia 10 marca 1992 r. w sprawie T-12/89 Solvay przeciwko Komisji, Rec. s. II-907, pkt 341, 342; z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-308/94 Cascades przeciwko Komisji, Rec. s. II-925, pkt 260). Natomiast takie obniżenie jest uzasadnione, gdy przedsiębiorstwo dostarczyło informacje wykraczające zdecydowanie poza informacje, których przedstawienia może domagać się Komisja na podstawie art. 18 rozporządzenia nr 1/2003 (ww. wyrok w sprawie Cascades przeciwko Komisji, pkt 261, 262; wyrok Sądu z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-230/00 Daesang i Sewon Europe przeciwko Komisji, Rec. s. II-2733, pkt 137). Aby uzasadnić obniżenie kwoty grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., zachowanie przedsiębiorstwa musi ułatwiać zadanie Komisji polegające na stwierdzeniu i na ukaraniu naruszeń reguł konkurencji Unii oraz świadczyć o prawdziwym duchu współpracy. Z jednej strony do Sądu należy zatem zbadanie, czy Komisja błędnie oceniła, w jakim stopniu współpraca danych przedsiębiorstw wykraczała poza to, co było wymagane zgodnie z art. 18 rozporządzenia nr 1/2003. W tym względzie dokonuje on pełnej kontroli dotyczącej w szczególności granic obowiązku udzielenia odpowiedzi na żądania udzielenia informacji wynikających z prawa do obrony przysługującego przedsiębiorstwom. Z drugiej strony w gestii Sądu leży sprawdzenie – o co został poproszony w niniejszym przypadku – czy Komisja właściwie oceniła, mając na uwadze komunikat w sprawie współpracy z 2002 r., użyteczność współpracy dla udowodnienia naruszenia. W granicach ustanowionych przez ten komunikat Komisji przysługuje uznanie w celu dokonania oceny, czy informacje lub dokumenty dobrowolnie dostarczone przez przedsiębiorstwa ułatwiły jej zadanie i czy należy przyznać przedsiębiorstwu obniżkę grzywny na podstawie tego komunikatu. Ocena ta stanowi przedmiot ograniczonej kontroli sądowej (wyrok Trybunału z dnia 9 lipca 2009 r. w sprawie C-511/06 P Archer Daniels Midland przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5843, pkt 152; wyrok

Sądu z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 529–532, utrzymany w mocy wyrokiem Trybunału z dnia 24 września 2009 r. w sprawach połączonych C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P i C-137/07 P Erste Group Bank i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8681, pkt 249).

63 Ponadto, o ile Komisja jest zobowiązana do uzasadnienia powodów, dla których uważa, iż dowody dostarczone przez przedsiębiorstwa w ramach komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. stanowią wkład uzasadniający obniżenie kwoty nałożonej grzywny lub nie uzasadniają takiego obniżenia, o tyle do przedsiębiorstw zamierzających kwestionować decyzję Komisji w tym względzie należy wykazanie, że Komisja, nie posiadając takich informacji dostarczonych dobrowolnie przez przedsiębiorstwa, nie byłaby w stanie udowodnić istoty naruszenia, a zatem wydać decyzji o nałożeniu grzywien (ww. w pkt 62 wyrok w sprawach połączonych Erste Group Bank i in. przeciwko Komisji, pkt 297).

64 W ramach stosowania komunikatu Komisji w sprawie nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach dotyczących karteli (Dz.U. 1996, C 207, s. 4, zwanego dalej „komunikatem w sprawie współpracy z 1996 r.") sąd Unii stanął na stanowisku, że przyznanie obniżki kwoty grzywny na podstawie tych postanowień wymaga, by dane przedsiębiorstwo było pierwszym przedsiębiorstwem, które dostarcza dowody mające decydujące znaczenie dla udowodnienia istnienia kartelu i że choć takie dowody nie muszą być koniecznie wystarczające same w sobie do wykazania istnienia kartelu, to powinny jednak mieć decydujące znaczenie dla tego celu. Nie powinno zatem chodzić tylko o nadanie kierunku dochodzeniu, jakie ma przeprowadzić Komisja, lecz o dowody, które mogą zostać wykorzystane bezpośrednio jako główny materiał dowodowy dla decyzji o stwierdzeniu naruszenia (wyroki Sądu z dnia 15 marca 2006 r.: w sprawie T-15/02 BASF przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-497, pkt 492, 493, 517, 518, 521, 522, 526, 568; w sprawie T-26/02 Daiichi Pharmaceutical przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-713, pkt 150, 156, 157, 162).

65 Zgodnie z pkt 7, 21 i 22 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. Komisja musi ocenić pod względem jakości i momentu czasowego rzeczywisty wkład każdego przedsiębiorstwa wniesiony w udowodnienie naruszenia, a „istotna wartość dodana" odnosi się do zakresu, w jakim dostarczone dowody wzmacniają z racji swego charakteru i stopnia dokładności zdolność Komisji do udowodnienia okoliczności faktycznych składających się na naruszenie. Komisja przypisuje zatem szczególną wartość dowodom, które mogą jej umożliwić wraz z innymi dowodami będącymi już w jej posiadaniu udowodnienie istnienia kartelu, lub dowodom, które umożliwiają jej potwierdzenie istniejących już dowodów, lub dowodom, które mają bezpośredni wpływ na wagę lub czas trwania kartelu. Natomiast wbrew temu, co utrzymują skarżące, decydujące kryterium nie ogranicza się do kryterium, czy przedsiębiorstwo „ułatwiło zadanie Komisji". Należy podkreślić, że orzecznictwo, na które skarżące usiłują się powoływać w tym względzie (wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-347/94 Mayr-Melnhof przeciwko Komisji, Rec. s. II-1751, pkt 331), nie dotyczy stosowania komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. i w każdym wypadku ogranicza się do twierdzenia, że przedsiębiorstwo, które oświadcza wyraźnie, iż nie podważa twierdzeń faktycznych, na których Komisja opiera swoje zarzuty, może zostać uznane za przedsiębiorstwo, które przyczyniło się do ułatwienia zadania Komisji, i może skorzystać z obniżki grzywny z tego tytułu.

66 Ponadto ciągły charakter współpracy ze strony danego przedsiębiorstwa nie może zostać uwzględniony przez Komisję na etapie oceny istotnej wartości dodanej dostarczonych dowodów, gdyż pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. ogranicza uwzględnienie zakresu i ciągłości współpracy przedsiębiorstwa do etapu ustalenia dokładnego poziomu obniżki grzywny w obrębie określonych przedziałów, w przypadku gdy Komisja już uznała, że dostarczone dowody mają istotną wartość dodaną.

67 Argumenty przedstawione przez skarżące na poparcie zarzutu opartego na oczywistych błędach w ocenie, naruszeniach prawa i naruszeniu zasady równości, jakich miała dopuścić się Komisja w ramach stosowania postanowień części B komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., należy zbadać właśnie w świetle powyższych zasad.

W przedmiocie naruszeń prawa

– Argumenty stron

68 Skarżące utrzymują, że Komisja dopuściła się trzech naruszeń prawa. I tak po pierwsze, aby ocenić wartość dodaną dostarczonych informacji, instytucja ta zastosowała błędnie te same kryteria na etapie wstępnego wniosku, który powinien nastąpić najpóźniej w momencie doręczenia pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, oraz na etapie decyzji końcowej. Po drugie, Komisja uznała w irracjonalny sposób, że przeformułowanie oświadczeń dotyczących ExxonMobil zmniejszyło wartość innych dowodów dostarczonych dobrowolnie przez skarżące. Wreszcie po trzecie, instytucja ta niesprawiedliwie przypisała zbyt duże znaczenie chronologii w ocenie wartości dodanej ich informacji. Według orzecznictwa ocena stopnia współpracy zaoferowanej przez przedsiębiorstwo nie może zależeć od czysto przypadkowych czynników takich jak porządek, w jakim zostały one przesłuchane przez Komisję (ww. w pkt 27 wyrok w sprawach połączonych Krupp Thyssen Stainless i Acciai speciali Terni przeciwko Komisji, pkt 246).

69 Komisja kwestionuje wszystkie argumenty skarżących.

– Ocena Sądu

70 W pierwszej kolejności skarżące podniosły na etapie repliki, że Komisja nie może stosować tych samych kryteriów oceny wartości dodanej dostarczonych informacji na etapie wstępnego wniosku oraz na etapie decyzji końcowej. Uważają one bowiem, że na etapie wstępnym Komisja powinna ocenić dowody przekazane przez dane przedsiębiorstwo w odizolowany sposób, mając na uwadze dowody przekazane przez inne przedsiębiorstwa.

71 W odniesieniu do dopuszczalności powyższego argumentu w świetle przepisów art. 48 § 2 regulaminu postępowania, zakwestionowanej przez Komisję w duplice, należy podkreślić, że ów argument podniesiony w replice ma jedynie na celu rozwinięcie zarzutu opartego na naruszeniach prawa, jakich miała dopuścić się Komisja, odmawiając przyznania Nynas obniżki grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., który to zarzut został podniesiony w skardze, oraz że zgodnie z orzecznictwem argument ten należy zatem uznać za dopuszczalny (wyrok Trybunału z dnia 12 czerwca 1958 r. w sprawie 2/57 Compagnie des hauts fourneaux de Chasse przeciwko Wysokiej Władzy, Rec. s. 129, 131).

72 Co więcej, co do istoty z postanowień pkt 26 i 27 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. dotyczących postępowania wynika, iż „[j]eżeli Komisja dojdzie do wstępnego wniosku, że dowody przedłożone przez przedsiębiorstwo zwiększają wartość dowodów już posiadanych w rozumieniu pkt 22, poinformuje przedsiębiorstwo na piśmie, najpóźniej z dniem notyfikowania deklaracji o zastrzeżeniach [pisma w sprawie przedstawienia zarzutów], o swoim zamiarze zastosowania zmniejszenia grzywny w ramach [jednego z] przedziałów przewidzianych w pkt 23 lit. b)” oraz że „Komisja oceni ostateczne stanowisko każdego przedsiębiorstwa, które złożyło wniosek o zmniejszenie grzywny, na końcu procedury administracyjnej w każdej przyjętej decyzji”.

73 Skarżące uważają, że jedyne odesłanie w pkt 26 do pkt 22 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., a nie do pkt 21, jak wskazała Komisja, pozwala uznać, że pkt 26 odnosi się wyłącznie do „wartości dodanej”, a nie do „istotnej wartości dodanej” dowodów dostarczonych przez przedsiębiorstwo.

74 Okazuje się jednak, że pkt 22 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., który proponuje definicję pojęcia „wartości dodanej", ma jedynie na celu wyjaśnienie pkt 21 odwołującego się do pojęcia „istotnej wartości dodanej". Ponadto samo pojęcie „wartości dodanej" wskazuje jasno, że Komisja musi niezależnie od etapu postępowania administracyjnego ocenić wartość dostarczonych dowodów w porównaniu z innymi dowodami będącymi do jej dyspozycji bądź w wyniku kontroli, bądź z tego względu, że zostały jej przekazane przez inne przedsiębiorstwa. Wreszcie nawet gdyby podążać tokiem rozumowania skarżących, ewentualne uznanie na etapie wstępnym wartości dodanej przekazanych dowodów nie ma w żadnym wypadku wpływu na końcową ocenę Komisji i na poziom obniżki przyznanej przedsiębiorstwu, która to ocena jest dokonywana dopiero w tym momencie. Należy zatem oddalić ten argument.

75 W drugiej kolejności skarżące uważają, że Komisja nie miała prawa ich ukarać za to, że zmieniły treść swoich oświadczeń dotyczących udziału ExxonMobil w kartelu. Należy jednak uściślić, że w zaskarżonej decyzji Komisja jedynie wspomniała, że dowody dostarczone przez Nynas nie umożliwiły jej ustalenia nowych istotnych cech kartelu, zwłaszcza z powodu przeformułowania przez Nynas niektórych oświadczeń dotyczących ExxonMobil. A zatem Komisja nie ukarała Nynas za te przeformułowania, lecz ograniczyła się do uznania dowodów dotyczących ExxonMobil figurujących w jej odpowiedzi z dnia 2 października 2003 r. na żądanie udzielenia informacji jako niewnoszących istotnej wartości dodanej. Należy zatem oddalić ten argument.

76 W trzeciej kolejności skarżące uważają, że Komisja przypisała zbyt duże znaczenie chronologii w ocenie wartości dodanej ich informacji. Na poparcie tego twierdzenia powołują się one na ww. w pkt 27 wyrok w sprawach połączonych Krupp Thyssen Stainless i Acciai speciali Terni przeciwko Komisji. Należy jednak stwierdzić, że ten wyrok dotyczy stosowania komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r., a nie komunikatu z 2002 r., który ma zastosowanie w niniejszym przypadku. Co więcej, wspomniany wyrok dotyczy stosowania postanowień części D komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r. odnoszącej się do przedsiębiorstw mogących skorzystać z odczuwalnego obniżenia kwoty ich grzywny, który to komunikat nie przewidywał zróżnicowanego traktowania zainteresowanych przedsiębiorstw w zależności od kolejności, w jakiej podjęły one współpracę z Komisją. A contrario, orzecznictwo dotyczące części B i C komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r. odnoszących się do przedsiębiorstw korzystających z nienałożenia grzywny albo z bardzo istotnego lub istotnego obniżenia kwoty grzywny, które to części komunikatu zawierały wyraźne odniesienia do kryterium chronologicznego, uznało możliwość uwzględnienia przez Komisję czynnika chronologicznego (ww. w pkt 64 wyrok w sprawie BASF przeciwko Komisji, pkt 550; wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-322/01 Roquette Frères przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3137, pkt 237–239; w sprawie T-329/01 Archer Daniels Midland, Zb.Orz. s. II-3255, pkt 319–321, 341). Jeśli chodzi o komunikat w sprawie współpracy z 2002 r., z jego pkt 7 i 23 wyraźnie wynika, że w swojej ocenie wartości dostarczonych informacji Komisja musi uwzględnić dzień, w którym zostały jej one przekazane. Orzecznictwo dotyczące tego komunikatu potwierdziło zresztą znaczenie daty przekazania informacji (wyrok Sądu z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie T-85/06 General Química i in. przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 147, 148, 152–154). Należy zatem także oddalić ten argument.

77 Podsumowując, Sąd uważa, że Komisja nie dopuściła się naruszeń prawa, odmawiając przyznania skarżącym obniżki grzywny na podstawie postanowień części B komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.

W przedmiocie oczywistych błędów w ocenie

– Argumenty stron

78 W pierwszej kolejności skarżące utrzymują, że Komisja nie doceniła zakresu i wartości ich dobrowolnej współpracy. I tak nie uwzględniła ona zasięgu i dokładności dostarczonych informacji ani decydującego charakteru niektórych z tych informacji, które dostarczyły one jako jedyne i które zostały wykorzystane

w pogłębiony sposób w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i w zaskarżonej decyzji. Komisja zignorowała także wyjątkowe zachowanie, jakiemu dały one wyraz podczas postępowania, wskazując spontanicznie zmiany organizacyjne, jakie nastąpiły w obrębie grupy, i rezygnując tym samym z wykonania przysługującego im prawa do obrony poprzez dostarczenie dowodów odnoszących się do innego szczebla kartelu i przekazanie informacji otrzymanych od spółki trzeciej. Tymczasem zgodnie z pkt 23 lit. b) komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. Komisja jest zobowiązana uwzględnić zakres i ciągłość współpracy ze strony spółek.

79 W drugiej kolejności uważają one, że okoliczność, iż dostarczyły one Komisji swoją odpowiedź dopiero w dniu 2 października 2003 r., należy położyć wyłącznie na karb Komisji, która skierowała początkowo swoje żądanie udzielenia informacji do Nynas NV zamiast do Nynas Belgium.

80 W trzeciej kolejności skarżące podnoszą, iż Komisja błędnie uznała, że w swojej odpowiedzi z dnia 2 października 2003 r. Nynas Belgium nie wyraziła chęci skorzystania z obniżki grzywny, mimo że spółka ta sprecyzowała, iż pragnie pomóc Komisji w jej dochodzeniu, dostarczając jej istotną wartość dodaną.

81 Komisja odpiera wszystkie argumenty skarżących.

– Ocena Sądu

82 Tytułem wstępu należy podkreślić, że skarżące nie mogą powołać się na rzekomo wyjątkowe zachowanie, by móc skorzystać z postanowień komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. W odniesieniu bowiem do okoliczności, że Nynas Belgium zgłosiła się spontanicznie do Komisji jako następca Nynas NV, należy podkreślić, iż Komisja prawdopodobnie mogłaby w każdym razie przypisać odpowiedzialność następcy gospodarczemu Nynas NV. Ponadto w odniesieniu do informacji dostarczonych przez skarżące dotyczących istnienia trzeciego szczebla działalności kartelu należy podkreślić, że Komisja uznała w zaskarżonej decyzji (motyw 354), iż nie dysponuje wystarczającymi dowodami w tym względzie, w związku z czym nie wykorzystała dowodów dostarczonych w tym przedmiocie przez skarżące. Wreszcie, otrzymując informacje od Petroplus, skarżące umożliwiły wprawdzie Komisji uniknięcie wysłania żądań udzielenia informacji do tej spółki, lecz ten jeden dowód nie może uzasadniać zastosowania komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.

83 W pierwszej kolejności w świetle zasad przypomnianych w pkt 62–66 powyżej okazuje się, że Komisja nie popełniła oczywistego błędu w ocenie, odmawiając skarżącym możliwości skorzystania z komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.

84 Chociaż bowiem – jak przyznała Komisja – informacje dostarczone spontanicznie przez skarżące w dniu 2 października 2003 r. były bardzo szczegółowe, to nie wzmocniły one jednak zdolności Komisji do udowodnienia naruszenia, gdyż dysponowała ona już w tym momencie informacjami przekazanymi przez BP i dokumentami zajętymi podczas kontroli przeprowadzonych w październiku 2002 r., wnioskiem BP o złagodzenie sankcji i innymi informacjami dostarczonymi przez nią w dalszym toku postępowania, wnioskiem Kuwait Petroleum o złagodzenie sankcji z dnia 12 września 2003 r. oraz odpowiedziami większości spółek na serię żądań udzielenia informacji skierowaną w dniu 30 czerwca 2003 r.

85 Ponadto z pism procesowych stron wynika, że dowody, które skarżące uważają za dostarczone wyłącznie przez nie, nie były decydujące do tego, by Komisja mogła udowodnić naruszenie.

86 To samo odnosi się do udziału Nynas w spotkaniach przygotowawczych i w spotkaniach mających na celu dokonanie uzgodnień w przedmiocie ceny bitumu, co Komisja była już w stanie udowodnić na podstawie dokumentów i zeznań innych spółek, takich jak dokumenty zajęte podczas kontroli

w pomieszczeniach Heijmans Infrastructuur en Milieu BV (zwanej dalej „Heijmans") i informacje dostarczone przez Kuwait Petroleum w dniu 16 września 2003 r. i przez BP w 2002 r. (zob. motywy 57, 68, 77 zaskarżonej decyzji).

87 Podobnie, jeśli chodzi o nazwy spółek i nazwiska osób, które uczestniczyły w kartelu, z akt sprawy wynika, że zostały już one przekazane przez inne spółki (zob. przypisy 145, 201, 202, 224, 226 w zaskarżonej decyzji) oraz że jeśli chodzi o nazwiska pracowników ExxonMobil i innych pracowników Shell, którymi jeszcze nie dysponowała, Komisja nie była w stanie potwierdzić tych informacji i nie wykorzystała ich w zaskarżonej decyzji. Jeśli chodzi o nazwiska pracowników Esha (grupy, która produkowała i sprzedawała bitum w Niderlandach i która została uznana za uczestnika naruszenia, w związku z czym została na nią nałożona grzywna w wysokości 11,5 mln EUR), którzy uczestniczyli w kartelu, w zaskarżonej decyzji (przypis 216) jest wprawdzie wzmianka o oświadczeniu Kuwait Petroleum z dnia 9 października 2003 r. i odpowiedzi Esha na żądanie udzielenia informacji z dnia 30 grudnia 2003 r., które są poźniejsze od odpowiedzi na żądanie udzielenia informacji udzielonej przez skarżące, jednak ten jeden dowód nie wydaje się sam w sobie wystarczający do uznania, że skarżące dostarczyły Komisji dowód mający istotną wartość dodaną, ponieważ instytucja ta już wiedziała o udziale Esha w kartelu dzięki wcześniejszym dokumentom Heijmans, HGB, BP i Kuwait Petroleum (zob. motywy 57, 68 zaskarżonej decyzji).

88 W odniesieniu do miejsc spotkań przygotowawczych dostawców bitumu należy podkreślić, że skarżące wymieniły tylko jedno dodatkowe miejsce w stosunku do oświadczeń BP z 2002 r. i odpowiedzi Kuwait Petroleum z dnia 16 września 2003 r. na żądanie udzielenia informacji oraz że informacja ta nie mogła zostać potwierdzona i została podważona podczas przesłuchań, w związku z czym nie została wykorzystana w zaskarżonej decyzji (motyw 69 zaskarżonej decyzji, przypisy 176, 177). Podobnie, choć Komisja przytoczyła fragment odpowiedzi skarżących z dnia 2 października 2003 r. na żądanie udzielenia informacji, aby stwierdzić, że spotkania kartelu odbywały się zazwyczaj w pomieszczeniach Koninklijke Wegenbouw Stevin BV (zwanej dalej „KWS") (motyw 59 zaskarżonej decyzji), to należy jednak podkreślić, że dysponowała ona już tą informacją dzięki dokumentom zajętym podczas kontroli przeprowadzonych w KWS, odpowiedzi Kuwait Petroleum z dnia 16 września 2003 r. na żądanie udzielenia informacji i oświadczeniu tej ostatniej z dnia 1 października 2003 r. (zob. załącznik 2 do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów).

89 Podobnie w odniesieniu do udziału Ballast Nedam i Dura Vermeer w kartelu należy zauważyć, że Komisja posiadała już dowody umożliwiające jej udowodnienie tego faktu dzięki dokumentom zajętym podczas kontroli przeprowadzonych w pomieszczeniach NBM Noord-West BV, Hollandsche Beton Groep Civiel BV i KWS oraz dzięki odpowiedzi Dura Vermeer z dnia 12 września 2003 r. na żądanie udzielenia informacji (zob. motywy 76, 77 zaskarżonej decyzji, przypisy 200, 220, 223, 224, 226).

90 Wreszcie, jeśli chodzi o mechanizmy karania dostawców bitumu nieprzestrzegających porozumień kartelu, dokumenty przekazane przez Nynas (faks wysłany przez Hollandsche Beton Groep i faktura obciążająca Heijmans i Ballast Nedam) także jedynie potwierdziły i uściśliły dowody będące już w posiadaniu Komisji. W swoich oświadczeniach z dnia 12 lipca 2002 r. i z dnia 16 września 2003 r. BP między innymi przekazała już bowiem dowody w tym przedmiocie, podobnie jak Kuwait Petroleum w swoim oświadczeniu z dnia 12 września 2003 r. (motywy 84, 86 zaskarżonej decyzji). O wspomnianym mechanizmie była także mowa w dokumentach zajętych podczas kontroli przeprowadzonych w Shell Nederland Verkoopmaatschappij BV i KWS (przypisy 238, 286).

91 Z całości powyższych rozważań wynika, że skarżące nie wykazały, iż w braku informacji, które dostarczyły one dobrowolnie Komisji, instytucja ta nie byłaby w stanie udowodnić istoty naruszenia, a zatem wydać decyzji nakładającej grzywny.

92 Podsumowując, należy stwierdzić, że Komisja nie popełniła oczywistego błędu w ocenie, wykluczając, iż informacje dostarczone wyłącznie przez skarżące miały istotną wartość dodaną.

93 W drugiej kolejności skarżące uważają, że późny moment, w którym przekazały Komisji swoje informacje, należy położyć na karb tej instytucji, która skierowała swoje żądanie udzielenia informacji do Nynas NV zamiast do Nynas Belgium, wobec czego otrzymała ona to żądanie dopiero w dniu 23 lipca 2003 r., czyli trzy tygodnie po innych przedsiębiorstwach, które otrzymały je już nawet w dniu 30 czerwca 2003 r.

94 Tymczasem z akt sprawy, a zwłaszcza z pisemnej korespondencji między adwokatem Nynas a Komisją wynika, że pierwsze żądanie udzielenia informacji zostało skierowane do Nynas NV, do tej samej osoby kontaktowej i na ten sam adres, co wskazany następnie przez Nynas Belgium, i że ta ostatnia przyznała, iż otrzymała to żądanie w tym samym momencie co inni adresaci, czyli w dniu 4 lipca 2003 r. W każdym wypadku data wysłania lub otrzymania formalnego żądania udzielenia informacji pochodzącego od Komisji nie ma wpływu na ocenę chronologii wniosków o złagodzenie sankcji złożonych przez przedsiębiorstwa w niniejszym przypadku, ponieważ mogły one zostać przedstawione w każdym momencie, w szczególności po niespodziewanych kontrolach przeprowadzonych przez Komisję, i niezależnie od daty wysłania żądania udzielenia informacji.

95 W trzeciej kolejności skarżące podkreślają, że Komisja błędnie uznała, iż w swojej odpowiedzi z dnia 2 października 2003 r. Nynas Belgium nie wyraziła chęci skorzystania z obniżki grzywny. Zgodnie z pkt 24 i 25 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. „[p]rzedsiębiorstwo, które pragnie skorzystać ze zmniejszenia grzywien, powinno dostarczyć Komisji dowody istnienia danego kartelu" i „[p]rzedsiębiorstwo otrzyma potwierdzenie odbioru z dyrekcji generalnej ds. konkurencji zawierające datę złożenia odpowiednich dowodów". Komunikat w sprawie współpracy z 2002 r. nie przewiduje zatem formalnego szczególnego obowiązku w stosunku do wniesienia wniosku o złagodzenie sankcji. Niemniej sformułowania użyte przez Nynas w jej odpowiedzi z dnia 2 października 2003 r. na żądanie udzielenia informacji nie wskazują wyraźnie, że zamierza powołać się na postanowienia komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., gdyż jej doradca prawny ograniczył się do wskazania, iż udało jej się otrzymać „kopie dokumentów, w stosunku do których żywi ona nadzieję, że pomogą w dochodzeniu Komisji, wnosząc istotną wartość dodaną". W każdym razie fakt ustalenia, czy odpowiedź Nynas Belgium z dnia 2 października 2003 r. stanowiła już wniosek o złagodzenie sankcji, nie ma wpływu na wynik sporu, gdyż ostateczna ocena jakości dostarczonych dowodów jest dokonywana przez Komisję dopiero w momencie zakończenia postępowania administracyjnego, zaś z zaskarżonej decyzji wynika, iż Komisja, uznając wprawdzie, że Nynas nie przedstawiła formalnego wniosku o obniżenie jej grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., uwzględniła jednak ten dokument, aby ocenić możliwość obniżenia grzywny nałożonej na Nynas na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.

96 Podsumowując, Sąd uważa, że Komisja nie popełniła oczywistego błędu w ocenie, uznając, że informacje dostarczone przez skarżące nie miały istotnej wartości dodanej i że nie mogła ona zatem przyznać im obniżki grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.

W przedmiocie zasady równości

– Argumenty stron

97 Skarżące stoją na stanowisku, że Komisja naruszyła zasadę równości, traktując je, mimo że nie było to uzasadnione, w inny sposób aniżeli Kuwait Petroleum. Przede wszystkim uważają, że żadne przedsiębiorstwo nie zostało ukarane za przeformułowanie swoich oświadczeń dotyczących ExxonMobil i że Kuwait Petroleum mogła w szczególności skorzystać z 30-procentowej obniżki swojej grzywny, chociaż postąpiła ona w taki sam sposób co one. Ponadto skarżące zarzucają Komisji, iż potraktowała ich informacje inaczej niż informacje dostarczone przez Kuwait Petroleum. Ta ostatnia dostarczyła bowiem decydujące informacje dopiero w dniu 9 października 2003 r., które jedynie potwierdziły informacje uzyskane podczas niespodziewanych kontroli, a w każdym razie były mniej szczegółowe niż informacje dostarczone przez Nynas Belgium. W zaskarżonej decyzji Komisja

zdecydowała się jednak oprzeć raczej na oświadczeniach dostarczonych przez Kuwait Petroleum aniżeli na oświadczeniach skarżących i co więcej, nie podała ich jako źródła licznych okoliczności faktycznych. Postępując w ten sposób, Komisja naruszyła ciążące na niej obowiązki dobrej administracji i uzasadnienia swoich decyzji.

98 Komisja kwestionuje argumenty skarżących.

– Ocena Sądu

99 Tytułem wstępu zgodnie z pkt 75 powyżej należy przypomnieć, iż w swojej decyzji Komisja jedynie wspomniała, że dowody dostarczone przez Nynas nie umożliwiły jej ustalenia nowych istotnych cech kartelu, zwłaszcza z powodu przeformułowania przez Nynas niektórych oświadczeń dotyczących ExxonMobil, ale że nie ukarała ona Nynas za te przeformułowania. Należy zatem oddalić argumenty skarżących dotyczące naruszenia zasady równości z Kuwait Petroleum w tej kwestii.

100 Według orzecznictwa przy wykonywaniu przysługującego jej uprawnienia do oceny współpracy przedsiębiorstw Komisja nie może dopuścić do naruszenia zasady równego traktowania, które ma miejsce w przypadku gdy porównywalne sytuacje są traktowane w sposób odmienny lub gdy sytuacje odmienne są traktowane w sposób identyczny, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione. Co więcej, zasada ta sprzeciwia się temu, by Komisja traktowała w sposób odmienny współpracę przedsiębiorstw objętych tą samą decyzją (zob. ww. w pkt 62 wyrok w sprawach połączonych Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, pkt 533 i przytoczone tam orzecznictwo). Jednakże z orzecznictwa wynika, że Komisja nie narusza tej zasady, gdy przyznaje obniżkę kwoty grzywien lub nie przyznaje takiej obniżki w zależności od współpracy danego przedsiębiorstwa z tą instytucją w toku postępowania administracyjnego (wyroki Sądu: z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-311/94 BPB de Eendracht przeciwko Komisji, Rec. s. II-1129, pkt 309–313; w sprawie T-317/94 Weig przeciwko Komisji, Rec. s. II-1235, pkt 287–289). Ponadto orzecznictwo stoi na stanowisku, że zróżnicowane traktowanie danych przedsiębiorstw powinno być spowodowane nieporównywalnością stopnia współpracy, w szczególności ze względu na to, iż polegała ona na dostarczeniu różnych informacji lub też na dostarczeniu tych informacji na różnych etapach postępowania administracyjnego albo też na dostarczeniu ich w okolicznościach, które nie były analogiczne (wyrok Sądu z dnia 6 grudnia 2005 r. w sprawie T-48/02 Brouwerij Haacht przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5259, pkt 108, 109).

101 Ponadto należy wyjaśnić, że aby współpraca przedsiębiorstw mogła być postrzegana jako porównywalna, nie musi ona koniecznie mieć miejsca w tym samym dniu, lecz w tym samym stadium postępowania (wyrok Sądu z dnia 30 kwietnia 2009 r. w sprawie T-13/03 Nintendo i Nintendo of Europe przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-947, pkt 178), gdyż ta zasada ma zastosowanie na podstawie części D komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r., który – w odróżnieniu od komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. – nie przewidywał zróżnicowanego traktowania zainteresowanych przedsiębiorstw w zależności od kolejności, w jakiej podjęły one współpracę z Komisją (zob. pkt 76 powyżej).

102 Wreszcie jeśli przedsiębiorstwo tytułem współpracy tylko potwierdziło, i to w sposób mniej precyzyjny i wyraźny, pewne informacje, które zostały już dostarczone w ramach współpracy przez inne przedsiębiorstwo, stopień współpracy ze strony tego przedsiębiorstwa, chociaż może on nie być pozbawiony pewnej użyteczności dla Komisji, nie może być uważany za porównywalny ze stopniem współpracy ze strony przedsiębiorstwa, które jako pierwsze dostarczyło rzeczonych informacji. Jeżeli oświadczenie ogranicza się do potwierdzenia w pewnym stopniu oświadczenia, którym Komisja już dysponowała, to nie ułatwia ono Komisji zadania w znacznym stopniu. Wobec tego nie może być ono wystarczające dla uzasadnienia obniżenia grzywny ze względu na współpracę (wyroki Sądu: z dnia

25 października 2005 r. w sprawie T-38/02 Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4407, pkt 455; z dnia 17 maja 2011 r. w sprawie T-343/08 Arkema France przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2287, pkt 137).

103 W niniejszym przypadku okazuje się, że Komisja nie naruszyła zasady równości, przyznając Kuwait Petroleum obniżkę grzywny w wysokości 30% na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. i odmawiając przyznania takiej obniżki skarżącym, gdyż te przedsiębiorstwa znajdowały się w odmiennych sytuacjach. Należy bowiem przypomnieć, że Kuwait Petroleum złożyła wniosek o zastosowanie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. już w dniu 12 września 2003 r., do którego to wniosku było załączone oświadczenie przedsiębiorstwa, oraz że poprosiła ona o to, by część informacji przekazanych w dniu 16 września 2003 r. została uwzględniona na podstawie jej wniosku o złagodzenie sankcji. W dniu 18 września 2003 r. zostało zorganizowane spotkanie między Komisją a Kuwait Petroleum, a w dniach 1 i 9 października 2003 r. trzej byli pracownicy Kuwait Petroleum zostali wysłuchani przez Komisję. Komisja uznała w zaskarżonej decyzji, że informacje dostarczone w dniach 12 i 16 września 2003 r. oraz w dniach 1 i 9 października 2003 r. z racji ich stopnia dokładności wzmocniły jej zdolność do udowodnienia istnienia naruszenia, lecz że musi ona uwzględnić okoliczność, iż wniosek o złagodzenie sankcji został złożony dopiero jedenaście miesięcy po przeprowadzeniu niespodziewanych kontroli i po wysłaniu jej żądania udzielenia informacji, że dysponowała już pewnymi dowodami przekazanymi przez inne spółki i że Kuwait Petroleum zmieniła treść niektórych ze swoich oświadczeń dotyczących ExxonMobil. I tak wbrew temu, co twierdzą skarżące, Kuwait Petroleum nie czekała do dnia 9 października 2003 r., by dostarczyć decydujące informacje, lecz już z dniem 12 września 2003 r. umożliwiła ona Komisji potwierdzenie istniejących informacji i tym samym udowodnienie istnienia naruszenia, w szczególności dostarczając jako pierwsza bezpośrednie dowody spotkań mających na celu dokonanie uzgodnień w przedmiocie bitumu, gdyż BP, pierwsze przedsiębiorstwo, które poinformowało Komisję o istnieniu kartelu, nie uczestniczyło regularnie w tych spotkaniach (motyw 383 zaskarżonej decyzji).

104 Ostatecznie z różnych dokumentów zawartych w aktach sprawy wynika, że sytuacja skarżących nie była porównywalna z sytuacją Kuwait Petroleum zarówno pod względem dnia przekazania informacji, jak i pod względem ich treści. Skarżące przyznały zresztą same w replice, że dowody dostarczone przez Kuwait Petroleum były wyższej jakości. Należy ponadto stwierdzić, że skarżące, zapytane między innymi w tej kwestii podczas rozprawy, nie poparły w żaden sposób swojego twierdzenia, jakoby Komisja oparła się na dowodach przekazanych jej przez nie w dniu 2 października 2003 r., aby przeprowadzić przesłuchanie byłego pracownika Kuwait Petroleum w dniu 9 października 2003 r. Wreszcie okoliczność, że Komisja uznała, iż dowody dostarczone przez Kuwait Petroleum podczas przesłuchania w dniu 9 października 2003 r. miały istotną wartość dodaną, nie ma wpływu na dokonaną przez Komisję ocenę wartości dowodów przedłożonych wcześniej przez tę spółkę, a zatem nie ma ona wpływu na ocenę wartości informacji dostarczonych przez skarżące.

105 A zatem z tego względu, że sytuacje Kuwait Petroleum i skarżących nie były porównywalne, gdyż te ostatnie dopiero późno dostarczyły informacje Komisji i informacje te nie miały takiego samego poziomu jakości, Komisja nie naruszyła zasady równości, odmawiając przyznania skarżącym obniżki grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.

106 Skarżące wysuwają ponadto w ramach omawianego tu zarzutu zarzuty szczegółowe dotyczące naruszenia zasady dobrej administracji i obowiązku uzasadnienia, ograniczając się do podkreślenia, że Komisja powinna była określić źródło swoich wniosków i przypisać stosowne znaczenie równoważnym dowodom.

107 Zgodnie z art. 44 § 1 regulaminu postępowania przed Sądem skarga inicjująca postępowanie powinna zawierać zwięzłe przedstawienie powołanych zarzutów. Przedstawienie to winno być wystarczająco zrozumiałe i dokładne, aby umożliwić stronie pozwanej przygotowanie swej obrony, a Sądowi – rozstrzygnięcie w przedmiocie skargi, jeśli okaże się to konieczne, bez dodatkowych informacji. Sama skarga powinna zatem wyjaśniać, na czym polega zarzut stanowiący jej podstawę, co oznacza, iż samo

jego powołanie nie spełnia wymogów wspomnianego regulaminu postępowania. Analogiczne wymogi są niezbędne, w przypadku gdy zarzut szczegółowy jest powoływany na poparcie zarzutu (wyroki Sądu: z dnia 12 stycznia 1995 r. w sprawie T-102/92 Viho przeciwko Komisji, Rec. s. II-17, pkt 68; z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-352/94 Mo och Domsjö przeciwko Komisji, Rec. s. II-1989, pkt 333).

108 W niniejszym przypadku sformułowanie zarzutu szczegółowego dotyczącego naruszenia zasady dobrej administracji przez Komisję jest zbyt nieprecyzyjne, by umożliwić Sądowi określenie samego przedmiotu tego zarzutu szczegółowego. Skarżące nie wskazują bowiem wyraźnie konkretnych punktów zaskarżonej decyzji, w których Komisja zdecydowała się – ich zdaniem – oprzeć w arbitralny sposób raczej na oświadczeniach dostarczonych przez Kuwait Petroleum aniżeli na ich oświadczeniach i w których nie podała ich ponadto jako źródła. Ten zarzut szczegółowy należy zatem odrzucić jako niedopuszczalny.

109 Jeśli chodzi o zarzut szczegółowy oparty na braku uzasadnienia zaskarżonej decyzji, także on jest sformułowany w bardzo niejasny sposób. Niemniej nawet przy założeniu, że ten zarzut szczegółowy jest dopuszczalny, zgodnie z orzecznictwem obowiązek uzasadnienia powinien z jednej strony umożliwić zainteresowanemu zapoznanie się z uzasadnieniem przyjętego środka, aby móc dochodzić ewentualnie swoich praw, i sprawdzenie, czy decyzja jest zasadna, a z drugiej strony umożliwić sądowi wspólnotowemu przeprowadzenie kontroli zgodności z prawem tego środka. Wymóg uzasadnienia należy oceniać w świetle okoliczności konkretnej sprawy, zwłaszcza treści spornego aktu, charakteru podniesionych zarzutów i kontekstu, w jakim ten akt został wydany (ww. w pkt 27 wyrok w sprawach połączonych Krupp Thyssen Stainless i Acciai speciali Terni przeciwko Komisji, pkt 129).

110 W niniejszym przypadku okazuje się, że Komisja przedstawiła w wystarczająco jasny i dokładny sposób powody, dla których postanowiła przyznać obniżkę grzywny Kuwait Petroleum, zaś żadnej obniżki skarżącym. Wreszcie z motywów 382–385 i 389–393 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja uznała, iż informacje dostarczone przez Kuwait Petroleum w dniach 12 i 16 września 2003 r. oraz w dniach 1 i 9 października 2003 r. z racji ich stopnia dokładności wzmocniły jej zdolność do udowodnienia istnienia naruszenia, podczas gdy informacje dostarczone przez Nynas w dniu 2 października 2003 r., mimo że były one bardzo szczegółowe i dostarczone spontanicznie, nie wzmocniły zdolności Komisji do udowodnienia naruszenia, gdyż w tym momencie dysponowała ona już informacjami koniecznymi do udowodnienia głównych elementów składających się na naruszenie. Komisja określiła między innymi inne źródła, którymi już dysponowała i które umożliwiły jej – w jej opinii – udowodnienie głównych elementów składających się na naruszenie.

111 Powyższy zarzut szczegółowy należy zatem oddalić jako bezzasadny. Mając na uwadze całość powyższych rozważań, należy więc oddalić w całości zarzut oparty na odmowie przyznania obniżki grzywny na podstawie postanowień części B komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.

W przedmiocie odmowy przyznania obniżki grzywny na podstawie wytycznych

Argumenty stron

112 Skarżące podnoszą posiłkowo, że Komisja powinna była uwzględnić ich rzeczywistą współpracę poza postanowieniami komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. zgodnie z pkt 3 wytycznych.

113 Komisja kwestionuje argumenty skarżących.

Ocena Sądu

114 Zgodnie z pkt 3 tiret szóste wytycznych Komisja może zmniejszyć podstawową kwotę grzywny z tytułu „efektywn[ej] współprac[y] przedsiębiorstwa w toku postępowania, poza zakresem stosowania obwieszczenia [komunikatu w sprawie współpracy z] 1996 roku na temat nienakładania lub zmniejszania grzywien w przypadku karteli". Sąd Unii wyjaśnił zatem, że Komisja może przyznać przedsiębiorstwu, które współpracowało w toku postępowania w sprawie naruszenia reguł konkurencji, obniżkę grzywny na podstawie tych postanowień wytycznych jedynie wtedy, gdy komunikat w sprawie współpracy z 1996 r. nie ma zastosowania (zob. podobnie ww. w pkt 32 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 380–382; ww. w pkt 64 wyrok w sprawie BASF przeciwko Komisji, pkt 585, 586).

115 W sposób analogiczny do komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r., który on zastąpił, pod pewnymi warunkami począwszy od dnia 14 lutego 2002 r. komunikat w sprawie współpracy z 2002 r. stosuje się do tajnych porozumień między przedsiębiorstwami w sprawie ustalania cen, kwot produkcji lub sprzedaży, podziału rynków, w tym oszustw w postępowaniach przetargowych, a także ograniczania przywozu lub wywozu i tym samym wyklucza porozumienia wertykalne lub porozumienia wchodzące w zakres stosowania art. 82 WE.

116 W niniejszym przypadku jako że sporne naruszenie wchodzi w zakres stosowania komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., pkt 3 tiret szóste wytycznych nie miał zastosowania do skarżących. Omawiany zarzut oparty na naruszeniu postanowień, które nie znajdują zatem zastosowania w niniejszej sprawie, należy oddalić jako nieistotny dla sprawy.

117 Z całości powyższych rozważań wynika, że należy oddalić wysunięte w skardze żądania mające na celu stwierdzenie nieważności art. 2 zaskarżonej decyzji.

3. *W przedmiocie żądań mających na celu obniżenie kwoty grzywny*

118 Jeśli chodzi o żądania mające na celu zmianę zaskarżonej decyzji, z tego względu, że żadna okoliczność niniejszej sprawy nie uzasadnia obniżenia kwoty grzywny, nie należy przychylać się do tego wniosku. Z całości powyższych rozważań wynika, że skargę należy oddalić w całości.

W przedmiocie kosztów

119 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżące przegrały sprawę, zgodnie z żądaniami Komisji należy je obciążyć kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (szósta izba)

orzeka, co następuje:

1) Skarga zostaje oddalona.

2) Nynäs Petroleum AB i Nynas Belgium AB zostają obciążone kosztami postępowania.

Jaeger Wahl Soldevila Fragoso

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 27 września 2012 r.

Spis treści

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu 1

Przebieg postępowania i żądania stron 3

Co do prawa 4

1. W przedmiocie żądań mających na celu stwierdzenie nieważności art. 1 zaskarżonej decyzji 4

W przedmiocie naruszenia prawa 4

Argumenty stron 4

Ocena Sądu 5

W przedmiocie oczywistych błędów w ocenie popełnionych w niniejszym przypadku przy przypisywaniu odpowiedzialności Nynäs AB 7

Argumenty stron 7

Ocena Sądu 8

– W przedmiocie autonomii polityki handlowej Nynas NV 8

– W przedmiocie zachowania spółki dominującej na rynku właściwym i jej roli w naruszeniu ... 9

– W przedmiocie uwzględnienia zbyt formalistycznych okoliczności 10

2. W przedmiocie żądań mających na celu stwierdzenie nieważności art. 2 zaskarżonej decyzji 10

W przedmiocie odmowy przyznania obniżki na podstawie postanowień części B komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. 10

W przedmiocie naruszeń prawa 13

– Argumenty stron 13

– Ocena Sądu 13

W przedmiocie oczywistych błędów w ocenie 14

– Argumenty stron 14

– Ocena Sądu 15

W przedmiocie zasady równości 17

– Argumenty stron 17

– Ocena Sądu 18

W przedmiocie odmowy przyznania obniżki grzywny na podstawie wytycznych 20

Argumenty stron 20

Ocena Sądu 21

3. W przedmiocie żądań mających na celu obniżenie kwoty grzywny 21

W przedmiocie kosztów 21